

Рецензія

доктора юридичних наук, професора, професора кафедри цивільного, господарського та екологічного права Національного технічного

університету Миколи Миколайовича Потіпа на дисертацію

Ковирєва Антона Вікторовича на тему: «Правове регулювання процедури звернення стягнення на майно у виконавчому провадженні», поданої на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена сучасними потребами вдосконалення механізму примусового виконання судових рішень як невід'ємної складової забезпечення принципу верховенства права та ефективного судового захисту. В умовах реформування системи виконавчого провадження в Україні, розвитку інституту приватних виконавців, цифровізації виконавчих процедур та необхідності підвищення рівня фактичного виконання судових рішень особливого значення набуває належне правове регулювання процедури звернення стягнення на майно боржника.

Практика застосування законодавства у цій сфері свідчить про наявність численних проблем, пов'язаних із виявленням активів боржника, накладенням арешту, оцінкою та реалізацією майна, дотриманням принципу співмірності примусового впливу, а також забезпеченням балансу між правами стягувача та боржника. Додаткової актуальності темі надає необхідність удосконалення механізмів протидії фраздаторним правочинам боржників, які використовуються з метою уникнення виконання судових рішень.

Важливість обраної тематики посилюється також умовами воєнного стану, що істотно вплинули на функціонування системи виконавчого провадження, зокрема щодо доступу до державних реєстрів, реалізації арештованого майна, дії окремих законодавчих обмежень та забезпечення ефективності виконання рішень у кризових умовах. У зв'язку з цим

дослідження правового регулювання процедури звернення стягнення на майно має не лише вагоме теоретичне значення, а й суттєву практичну цінність для подальшого вдосконалення законодавства та правозастосовної практики у сфері примусового виконання рішень.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Рецензування дисертаційного дослідження А.В. Ковирева дає підстави зробити висновок, що воно є структурованим, логічно побудованим та ґрунтується на результатах аналізу значної кількості нормативно-правових актів, наукових джерел із загальної теорії держави і права, адміністративного, цивільного, процесуального права, а також наукових праць, присвячених проблемам виконавчого провадження та примусового виконання судових рішень.

Дисертація А.В. Ковирева є комплексним дослідженням, що характеризується послідовним підходом до розкриття об'єкта і предмета, а також належним рівнем реалізації поставленої мети й завдань. Належний ступінь наукової обґрунтованості та практичної цінності результатів забезпечено методологічною виваженістю вихідних положень, застосуванням комплексу наукових методів, використанням сучасних досягнень юридичної науки та широкої джерельної бази.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується їх апробацією у наукових публікаціях, обговоренням на науково-практичних заходах, а також практичною спрямованістю запропонованих положень щодо вдосконалення правового регулювання процедури звернення стягнення на майно у виконавчому провадженні. Одержані результати мають значення як для розвитку науки виконавчого права, так і для удосконалення чинного законодавства та правозастосовної практики у сфері примусового виконання рішень.

Проведене дослідження є результатом самостійної наукової роботи здобувача та становить вдалу спробу комплексного осмислення проблем правового регулювання звернення стягнення на майно боржника, зокрема щодо

виявлення активів, арешту, оцінки, реалізації майна, забезпечення балансу прав стягувача і боржника, а також підвищення ефективності діяльності державних і приватних виконавців.

Аналіз дисертаційного дослідження та наукових публікацій здобувача дає підстави стверджувати про належний рівень обґрунтованості результатів дисертації А.В. Ковирєва, їх теоретичну і практичну значущість та відповідність досягнутим автором меті й завданням дослідження.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукова новизна дисертації Ковирєва Антона Вікторовича полягає в тому, що вона є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексних досліджень, присвячених правовому регулюванню процедури звернення стягнення на майно у виконавчому провадженні. У роботі здобувачем запропоновано розглядати звернення стягнення не як окрему виконавчу дію, а як складну процедурно-стадійну конструкцію, що охоплює виявлення активів боржника, їх опис, арешт, оцінку, зберігання, вилучення та реалізацію.

До найбільш вагомих результатів дисертації слід віднести обґрунтування авторського підходу до принципів звернення стягнення на майно боржника як системи практичних стандартів «стійкого виконання», спрямованих не лише на досягнення фактичного результату виконання, а й на мінімізацію ризиків скасування виконавчих дій у порядку судового контролю. Науково значущим є також положення про зв'язок процедури звернення стягнення з доктриною фраздаторності, що дозволило автору обґрунтувати необхідність поєднання інструментів виконавчого провадження із засадами добросовісності, недопустимості зловживання правом та ефективного судового захисту.

Заслуговеє на позитивну оцінку запропоноване дисертантом розуміння правової визначеності як гарантії не лише боржника, а й стягувача, оскільки саме передбачуваність процедури зменшує можливості для зловживань, штучного виведення активів і затягування виконання рішення. У роботі також

удосконалено систематизацію нормативних вимог до звернення стягнення на майно, зокрема щодо законності, пропорційності, черговості, встановлення майнової маси, оцінки, реалізації майна та процесуального контролю за діями виконавця.

Практичне значення мають пропозиції автора щодо підвищення ефективності виконавчого провадження шляхом удосконалення взаємодії державних і приватних виконавців, розширення окремих повноважень приватних виконавців, перегляду дії мораторіїв, посилення кадрового забезпечення органів ДВС, розвитку електронних інструментів виконання та нормативного врегулювання механізмів протидії фраздаторним правочинам боржника.

Таким чином, сформульовані у дисертації наукові положення, висновки й рекомендації характеризуються належним рівнем новизни, є теоретично обґрунтованими та мають практичну спрямованість на вдосконалення законодавства і правозастосовної практики у сфері примусового виконання рішень.

В дисертації містяться ряд інших положень, висновків та пропозицій, за умови запровадження яких до національного правового простору буде вирішено ряд важливих задач теоретичного та практичного спрямування, що є ознакою цілісності, завершеності та значимості наукової новизни отриманих результатів дослідження А.В. Ковирєва.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукова обґрунтованість результатів дисертаційного дослідження А.В. Ковирєва забезпечується комплексним характером проведеного дослідження, належним методологічним підґрунтям, використанням широкої нормативної та емпіричної бази, а також логічною послідовністю викладення наукового матеріалу.

Дисертація ґрунтується на положеннях Конституції України, законодавства у сфері виконавчого провадження, цивільного,

адміністративного та процесуального права, практиці Верховного Суду та Європейського суду з прав людини, а також на сучасних доктринальних підходах до проблем примусового виконання судових рішень. Автором опрацьовано значний масив наукових джерел, що дозволило комплексно дослідити правову природу звернення стягнення на майно боржника, визначити його місце у системі заходів примусового виконання та сформулювати обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення законодавства.

Достовірність і наукова переконливість сформульованих у дисертації положень забезпечуються використанням комплексу загальнонаукових та спеціально-юридичних методів дослідження, зокрема формально-юридичного, системно-структурного, порівняльно-правового, логіко-семантичного та функціонального методів. Застосування зазначених методів дало можливість автору здійснити комплексний аналіз правового регулювання процедури звернення стягнення на майно, виявити недоліки чинного законодавства та сформулювати науково обґрунтовані висновки й рекомендації.

Належний рівень обґрунтованості результатів дослідження підтверджується також аналізом судової практики, практики діяльності органів державної виконавчої служби та приватних виконавців, а також використанням порівняльно-правового досвіду зарубіжних держав. Це дозволило автору не лише сформулювати теоретичні узагальнення, а й надати практично орієнтовані пропозиції щодо підвищення ефективності виконавчого провадження, удосконалення механізмів протидії фраздаторним правочинам, розвитку електронних інструментів виконання та оптимізації взаємодії суб'єктів примусового виконання рішень.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації є логічно взаємопов'язаними, послідовними та достатньо аргументованими. Вони відповідають поставленій меті та завданням дослідження, мають належний рівень теоретичної і практичної значущості та можуть бути використані у подальшому вдосконаленні законодавства, правозастосовної практики, а

також у науково-дослідній та освітній діяльності.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Дисертаційне дослідження Ковирєва Антона Вікторовича свідчить про належний рівень виконання поставленого наукового завдання та достатній ступінь оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Автором комплексно досліджено проблематику правового регулювання процедури звернення стягнення на майно у виконавчому провадженні, послідовно реалізовано визначені мету та завдання дослідження, а також досягнуто науково обґрунтованих результатів, що мають теоретичне і практичне значення.

Здобувач продемонстрував уміння самостійно здійснювати науковий пошук, аналізувати нормативно-правові акти, судову практику, доктринальні підходи та правозастосовний досвід у сфері виконавчого провадження. У роботі простежується належний рівень володіння загальнонауковими та спеціально-юридичними методами дослідження, зокрема системно-структурним, формально-юридичним, порівняльно-правовим, логіко-семантичним та функціональним методами. Їх застосування дало змогу автору комплексно розкрити правову природу процедури звернення стягнення на майно, виявити проблеми чинного законодавства та сформулювати обґрунтовані пропозиції щодо його вдосконалення.

Про належний рівень методологічної підготовки здобувача свідчить також здатність поєднувати теоретичний аналіз із практичними аспектами функціонування системи примусового виконання рішень, використовувати порівняльно-правовий матеріал та узагальнювати сучасні тенденції розвитку виконавчого провадження. Дисертація характеризується логічністю структури, внутрішньою узгодженістю положень та аргументованістю сформульованих висновків.

У цілому рівень виконання дисертаційного дослідження підтверджує сформованість у Ковирєва Антона Вікторовича необхідних компетентностей дослідника, здатність до самостійної наукової роботи та належний рівень оволодіння методологією юридичної науки.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у тому, що сформульовані у дисертації Ковирєва Антона Вікторовича висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані у різних сферах юридичної науки та практики, зокрема:

– у науково-дослідній сфері – як теоретична основа для подальших досліджень проблем правового регулювання виконавчого провадження, звернення стягнення на майно боржника, діяльності державних і приватних виконавців, а також механізмів забезпечення ефективного виконання судових рішень;

– у правотворчій діяльності – для вдосконалення положень Закону України «Про виконавче провадження», Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», процесуального законодавства, а також інших нормативно-правових актів, що регулюють процедуру звернення стягнення на майно у виконавчому провадженні;

– в освітньому процесі – під час підготовки підручників, навчальних і навчально-методичних посібників, а також викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Цивільний процес», «Господарський процес», «Виконавче провадження», «Судові та правоохоронні органи України»;

– у правозастосовній діяльності – для вдосконалення практики діяльності органів державної виконавчої служби, приватних виконавців, судів та інших суб'єктів примусового виконання рішень, зокрема у питаннях арешту, оцінки, реалізації майна боржника та протидії фраздаторним правочинам.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертаційна робота Ковирєва Антона Вікторовича на тему «Правове регулювання

процедури звернення стягнення на майно у виконавчому провадженні» є завершеним, самостійним і комплексним науковим дослідженням, що відповідає вимогам, встановленим чинним законодавством України щодо дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Структура дисертації є логічною та послідовною, зумовлена метою, завданнями, об'єктом і предметом дослідження.

Дисертація складається зі вступу, двох розділів, що об'єднують відповідні підрозділи, висновків, списку використаних джерел та додатків. У вступі автором обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методологію дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі дисертації досліджено теоретичні засади інституту звернення стягнення на майно у виконавчому провадженні, розкрито його місце у системі забезпечення виконання зобов'язань, проаналізовано основоположні нормативні вимоги здійснення відповідної процедури, а також здійснено порівняльно-правовий аналіз зарубіжного досвіду у цій сфері.

У другому розділі роботи автором проаналізовано сучасні проблеми реалізації процедури звернення стягнення на майно у виконавчому провадженні, досліджено принципи звернення стягнення та питання оспорування фраздаторних правочинів, визначено інституційну систему суб'єктів примусового виконання рішень, охарактеризовано адміністративно-правовий статус виконавців та інших учасників виконавчого провадження, а також сформульовано напрями підвищення ефективності реалізації процедури звернення стягнення на майно.

Зміст дисертації характеризується внутрішньою логічною єдністю, послідовністю викладення матеріалу та достатнім рівнем наукової аргументації. Сформульовані висновки відповідають поставленим завданням дослідження, а сама робота свідчить про належний рівень теоретичної підготовки автора та його здатність до самостійного проведення наукових досліджень у сфері юридичної науки.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційного дослідження.

Водночас схвально оцінюючи дисертаційне дослідження А.В. Ковирева, не можна обійти увагою її певні дискусійні положення.

1. У дисертації недостатньо уваги приділено проблемі юридичної відповідальності виконавця за порушення процедури звернення стягнення на майно боржника. Зокрема, робота виграла б від більш глибокого аналізу співвідношення дисциплінарної, цивільно-правової, адміністративної та процесуальної відповідальності державних і приватних виконавців, а також від визначення критеріїв розмежування підстав їх застосування. Окремого дослідження потребує питання відшкодування шкоди, завданої незаконними виконавчими діями, та особливостей відповідальності приватного виконавця як суб'єкта, який поєднує ознаки приватноправової автономії та реалізації делегованих державою владних повноважень;

2. Певною мірою дискусійною є авторська пропозиція щодо розширення процесуальних можливостей виконавця ініціювати судові процедури, пов'язані з оскарженням фраздаторних правочинів боржника. Такий підхід загалом заслуговує на увагу, однак потребує додаткового теоретичного й процесуально-правового обґрунтування з огляду на принцип диспозитивності цивільного процесу, межі процесуального статусу виконавця та співвідношення його повноважень із правами стягувача як безпосередньо заінтересованої особи у спорі.

3. У дисертації доцільно було б більш детально дослідити вплив правового режиму воєнного стану на процедуру звернення стягнення на майно у виконавчому провадженні. Зокрема, потребували б окремого аналізу питання дії законодавчих мораторіїв, обмеження доступу до державних реєстрів, особливості виявлення, оцінки та реалізації майна на тимчасово окупованих і прифронтних територіях, а також проблеми забезпечення балансу між публічними інтересами держави та правами учасників виконавчого провадження в умовах воєнних обмежень.

4. Порівняльно-правовий аналіз зарубіжного досвіду здійснення звернення стягнення на майно має переважно загальнотеоретичний характер. У зв'язку з цим робота виграє від більш конкретного визначення тих елементів іноземних моделей виконавчого провадження, які можуть бути реально імplementовані в українське законодавство з урахуванням національної правової традиції, інституційної спроможності органів примусового виконання рішень та сучасного стану правозастосовної практики.

Висловлені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, виконаного Ковирєвим Антоном Вікторовичем, а лише окреслюють напрями для подальшої наукової дискусії з проблем правового регулювання процедури звернення стягнення на майно у виконавчому провадженні.

Висновок. Вивчення результатів дисертації дає підстави стверджувати, що вона є самостійною, завершеною науковою працею, у якій запропоновано авторське бачення теоретичних і практичних проблем примусового виконання рішень, зокрема щодо виявлення, арешту, оцінки та реалізації майна боржника.

Підсумовуючи викладене, можна констатувати, що дисертаційне дослідження «Правове регулювання процедури звернення стягнення на майно у виконавчому провадженні» є завершеною науковою працею, у якій отримано науково обґрунтовані результати, що мають значення для розвитку науки виконавчого права, удосконалення законодавства та правозастосовної практики у сфері примусового виконання рішень.

Робота відповідає вимогам, встановленим до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, а її автор – Ковирєв Антон Вікторович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

професор кафедри
цивільного, господарського та екологічного права
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»,

